

LOVSTVO V MARIBORSKI OKOLICI

DR. IGNACIJ FLUDERNIK

Maribor kot križišče važnih prometnih žil je tudi v lovskem pogledu središče širše okolice. Iz Maribora popelje železnica ali ena od številnih avtobusnih prog v revir in zopet nazaj, ne da bi se lovec mnogo mučil s pešačenjem in tako izgubil preveč dragocenega časa; tako morejo imeti lovci iz Maribora in okolice tudi precej oddaljena lovišča v najemu. Na drugi strani pa se koncentrira trgovina z divjačino in kožami v Mariboru in lovci vse širše okolice kupujejo tukaj vse, kar potrebujejo za lov. V lovskem pogledu gravitirajo v Mariboru razen obeh mariborskih okrajev tudi prevaljski, severni del slovenjgraškega (sodni okraj Slovenjgradec), ptujski in ljutomerski okraj.

Na tem ozemlju so dani divjadi od narave vsi pogoji za obstoj in razmnoževanje. Še ugodnejše so pa bile te prilike v preteklih stoletjih, ko kmetstvo ljudstvo še ni prišlo do svobodnega razmaha. Takrat so bila kultivirana le najrodovitnejša tla, vse drugo pa so pokrivali gozdovi, ki so nudili divjadi obilo zaklona. Zato je bila fauna teh krajev mnogo bogatejša kakor dandanes. Jelenjad in divje svinje so bile razširjene povsod ter so delale občutno škodo. Saj kmet in navadno tudi meščan v tistih časih nista smela loviti in kmetu je bilo dovoljeno ograditi samo njive, dočim je bilo vse drugo divjadi odprto. Ne smemo se torej čuditi, če čitamo v neki listini iz 1533, da je imela graščina Gornji Maribor pravico, ustreliti vsako leto 2 jelena in 4 divje svinje.¹ Visoke divjadi je bilo v širši mariborski okolici dovolj, posebno pa na Pohorju in Boču, v nekaterih krajih pa celo toliko, da so morali prebivalci zapustiti svoja selišča ter si poiskati nova, kakor je razvidno iz ponovnih pritožb v štajerskem deželnem zboru. Šele 1766 je bila vpeljana odškodnina za škodo divjačine na kulturah, 1786 pa je izšla naredba, da smejo posestniki lova imeti divje svinje samo v oborah, povsod drugod pa jih morajo uničiti. Zmanjšanje jelenjadi pa je nastopilo šele po lovskem patentu 1849, s katerim je bil dovoljen lov tudi meščanom in kmetom, ki so ga izvajali v takem obsegu, da smemo smatrati jelene danes za popolnoma iztrebljene.

V preteklih stoletjih so živeli ob Muri in Dravi tudi bobri. Graščina Ravno polje je imela 1686 pravico loviti bobre, graščina Gornji Cmurek 1767, graščina Vurberg prepoveduje 1662 sekanje drevja v bližini bobrskih brlogov in iz tega leta datira poravnava med graščinama Ravnim poljem in Vurbergom v sporu zaradi lova bobrov.

Volkovi, medvedi, divje mačke in risi so delali veliko škodo. Zato so to zverjad, ki je spadala prvotno

med visoki lov, 1618 dovolili loviti tudi nižjemu plemstvu, ki je imelo sicer samo pravico nizkega lova, vendar so se morale kože oddajati lastnikom visokega lova. Medvedi niso bili na Pohorju nič redkega in je n. pr. vuzeniška graščina plačevala 1586 za oddano kožo 4 šilinge strelnine. 1788 se je dovolilo tudi podložnikom streljati medvede. Mnogo dalje kakor medved so se držali v naših krajih volkovi, in sicer v velikih množinah, saj imamo povsod mnogo krajev, kjer so bile stalne volčje jame, in je to ime še danes ohranjeno. 1788 je bila izdana naredba, da se morajo popolnoma iztrebiti, kar je šele po dolgem času uspelo. O zadnjem velikem lovu na volkove, ki se je vršil 11. sept. 1852 na Pohorju s sodelovanjem občin celjskega in mariborskega okraja, poroča g. Josip Mravljak.² O izidu ni nič znanega, najbrž so pa volkove takrat popolnoma zatrli, ker se niti najstarejši ljudje ne spominjajo, da bi kdo v teh krajih pozneje ustrelil volka. Tudi risi so imeli v ogromnih gozdovih dovolj zaklona. Zадnjega so ustrelili 1834 v Slomih pri Polenškaku.

Fazani se prvič omenjajo 1514 pod imenom »faßhuener«. Deželni knezi so jih gojili ter imeli za nje posebne lovce. Fazane so šteli med visoki lov ter je bilo prepovedano loviti jih vsakomur razen deželnemu knezu. Razširili so se pa tudi izven lovišč deželnega kneza. 1595 se spominjajo v Pišecah, ki jih je kupil grof Moscon od salzburškega nadškofa, 1717 pa v Slov. Bistrici, ko je kupil grof Attems graščino, pri kateri je bila fazanerija s posebnim lovcem za fazane. Šele 1743 so dovolili loviti fazane vsakomur, ki jih goji; to pravico so obnovili 1786.

V ostalem je živela v mariborski okolici v starejših časih vsa divjad, ki jo še danes tukaj nahajamo, seveda v množini, ki je odgovarjala tedanjim razmeram.

Leti 1848. in 1849. sta važen mejnik v zgodovini našega lovstva, ki se je z osvoboženjem kmetkega stanu in z dovoljenjem nošenja orožja popolnoma izpremenilo. Prekomerno gojenje divjačine se je izpremenilo sprva v iztrebljanje, zato je n. pr. jelenov zmanjkalo že v najkrajšem času. Sicer prihajajo še danes vsako leto čez avstrijsko in ogrsko mejo, stalna pa je samo ena družina na Pohorju, ki jeseni, ko pada želod, preplava Dravo ter se nekaj časa zadržuje tudi na Kobanskem.

Divje svinje so ostale stalna divjad le na Boču. Na Pohorju so se v povojnih časih tudi pojavljale, vendar so jih kmalu iztrebili. V zadnjem času so ustrelili skoraj vsako leto kak komad pri Kamnici.

Bobri, medvedi, risi in volkovi so popolnoma zatrti.

¹ Bachofen v. Echt-Hoffer, Geschichte der steirischen Jagdgebiete, str. 447. Iz te knjige posnemam bistvene zgodovinske podatke.

² ČZN 1927, XXII, 194 ss.

V domovini srnjaka pri Plešivčniku pod Roglo 1400 m. (Primer višinskega lovišča) (Foto R. Hlavaček)

Divja mačka je velika redkost. Kolikor je meni znano, je 1926 ulovil g. Schweiger, veleposestnik v Sv. Lovrencu na Pohorju, v svojem lovišču eno na past ter smo jo videli nagačeno na lovski razstavi ob priliki Mariborskega tedna 1933; drugače jih sledijo v zadnjih letih samo na Smolniku.

Vidra, ki je bila v prejšnjih časih zelo razširjena, je znatno nazadovala. Uharice in orli so popolnoma zatrti, pač pa se opažajo na preletu vsako leto mrharji (Aasgeier), ki so se že stalno naselili v koroških planinah.

Med zverjadjjo je najvažnejša lisica. Ko so se po vojni dvignile cene kožuhovine do neverjetne višine, so lisice povsod skoraj popolnoma zatrti, in sicer večinoma s strupom, ki se je prav lahko dobil, in se še danes dobiva preko meje. Posledica je bila v nekaterih krajih zelo občutljiva degeneracija srnjadi. Lisice so namreč gozdna zdravstvena policija, ki uničuje, kar je slabotnega, bolnega ali za življenje nesposobnega; kjer lisic zmanjka, prihajajo tudi fizično manj vredni komadi do razploda ter zapuščajo slabotno potomstvo. Danes je stanje lisic v naših loviščih že zopet normalno.

Na Pohorju in Kobanskem je zelo mnogo kun zlatice, dočim je belica precej redka. Jazbeca ne preganjajo, razen če dela v koruzi preveč škode. Za podlasico, najkrvoločnejšo našo roparico, se žalibog skoraj nikdo ne zmeni, zato je povsod zelo razširjena ter povzroča ogromno škodo.

V gorskih loviščih je glavna divjad srnjad, ki so jo v povojnih letih malodane iztrebili. Potem so se pa na pobudo mariborske podružnice SLD napravila t. zv. zaokrožena lovišča, katerih lastniki oz. najemniki so se obvezali, določeno število srn popolnoma ščititi, oblasti pa so za ostala lovišča podaljšala lovopust. Posledica teh korakov je bila, da se je stanje srnjadi zopet dvignilo ter je danes vsaj kvalitativno na predvojni višini.

Gamsi so stalno na Peci in obronkih Savinjskih planin, v zadnjih desetletjih se pa pojavljajo celo na Pohorju,¹ čeprav nima značaja gamsovih lovišč. Prišli so in še vedno prihajajo s Plešivca ali Uršlje gore, kjer ima Thurnska graščina samosvoja lovišča. Prvega gamsa so ustrelili 1875 na Smolniku. Pozneje so se sporadično prikazovali in tudi razmnožili, vendar so postrelili vse. Po vojni so se naselili v loviščih mislinjske graščine, katere lastnik g. ing. Berger jih je ščitil in jim zagotovil nadaljnji razvoj. Odtod so se razširili po Pohorju, kjer jih cenijo v graščinskih in večjih samosvojih loviščih na 150 komadov; izven teh lovišč pa zaradi brakad in odstrela ne pridejo do razvoja. Širjenja gamsov pa tudi Drava ni zadržala, saj so se v zadnjih letih začeli pojavljati tudi na Kobanskem, kjer jih pa neusmiljeno preganjajo, čeprav so se naselili na težko pristopnih krajih, ki so sicer za lov skoro brezpomembni. Vsi nasveti tamošnjim lovcem, da ščitijo to divjad, so ostali brez uspeha, ker mislijo, da gamsi iztiskujejo srne ter delajo s tem škodo, kajti gams nima na mariborskem trgu nobene cene.

¹ Podatke posnemam iz članka g. ing. Urbasa v jubilejni številki »Lovca« 1932, str. 64.

Ob rokavih, v inondacijskem ozemlju Drave. (Nižinsko lovišče pod Trčovo) (Foto Jože Kovačič)

Dravsko polje pod diluvialnimi terasami. (Nižinsko lovišče pod Zerkovci)

(Foto Jože Kovačič)

Na Pohorju in na Kobanskem je zelo mnogo velikih petelinov, ki kažejo tendenco širjenja v nižje lege. V zadnjih letih so peli že v Rošpohu, na Pesniškem vrhu za Tremi ribniki in celo nad Betnavskim gradom. Lovski gostje, ki prihajajo k nam iz drugih krajev, kjer živijo petelini na oddaljenih planinah, se ne morejo dovolj načuditi, ko hodijo pri nas na pomladanskega trubadurja, gledajoč na razsvetljene mariborske ulice in ob trušču železniškega prometa. Na Pohorju poje v višjih legah tudi mali petelin, dočim ga na Kobanskem razen v severozapadnem delu ni več najti.

Povsod prebivajo v gorskih loviščih tudi jerebi, posebno mnogo jih je pa v dravograjskem okraju in na Kobanskem. Kotorne in bele jerebice so pa zelo redke.

V nižinskih loviščih so glavna divjad zajci, fazani in jerebice. Zajci so kvalitativno precej slabi. Z osvežitvijo krvi, posebno pa z uvažanjem čeških zajcev, bi se dala kvaliteta znatno dvigniti; to bo pa danes zaradi krize le malokdo zmož, pač pa bi se dali doseči precejšnji uspehi z izmenjavo divjadi. Stanje jerebic je zelo povoljno. Skoraj povsod prebivajo fazani, izvzemši seveda taka lovišča, kjer se nespametno gospodari. Tudi pri fazanih je pričakovati degeneracije, če se ne bo pričelo s sistematičnim uvažanjem inostrane divjadi ali pa vsaj z izmenjavo domače. Zadnje bi se dalo prav lahko organizirati, ker poseduje mariborska podružnica SLD moderne mreže za lov žive perjadi. Tudi vodna perjad igra v nižinskih loviščih veliko vlogo; ob selitvi je Drava z večjimi pritoki polna vseh vrst teh gostov; race pa ostanejo pri nas vse leto. Kljunačev in prepelice sicer ne manjka, vendar so zadnje občutno nazadovale. V obsežnejših nižinskih gozdovih se nahajajo tudi srne, ki kvalitativno prekašajo srnjad iz gorskih lovišč; saj so dobili ravno nižinski srnjaki na omenjeni lovski razstavi prve nagrade.

Izkaz o divjačini, uplenjeni v širši mariborski okolici v l. 1933.¹

	Ljutomer	Maribor d. br.	Maribor l. br.	Prevalje	Ptuj	Slovenjgradec	Skupaj
jeleni	—	—	—	1	—	—	1
srnjad	1	246	44	264	47	100	702
gamsi	—	6	—	22	—	2	30
zajci	2099	2260	2218	816	3579	616	11588
divji petelini	—	36	6	66	—	23	131
ruševci	—	2	—	30	—	4	36
jerebi	8	111	58	213	34	49	473
kotorne	—	12	—	—	—	—	12
bele jerebice	—	6	—	—	—	—	6
fazani	1057	842	1157	3	2728	—	5787
poljske jerebice	2383	669	909	44	1844	69	5918
prepelice	35	42	15	3	124	3	222
sloke	52	27	53	14	170	—	316
vel. kozice	—	—	—	—	6	—	6
divje gosi	3	1	128	—	3	—	135
divje race	310	105	—	2	280	19	716
divje svinje	—	13	—	—	—	—	13
jazbeci	8	16	24	29	7	3	87
lisice	53	64	88	124	83	44	456
kune	1	30	8	22	3	7	71
podlasice	19	52	38	15	159	1	284
dehorji	13	12	55	17	37	2	136
vidre	—	1	—	—	2	—	3
divje mačke	—	1	—	—	—	—	1
veverice	590	660	1439	607	593	159	4048
ujede	207	201	285	109	598	41	1441
vrane, srake	1483	1076	2057	222	4951	248	10037

V prejšnjih letih se je izvozilo mnogo divjačine v inozemstvo. Odkar so pa meje skoro popolnoma zaprte ter so zaradi tega cene občutno padle, jo lovci porabijo doma ali pa prodajo v neposredni bližini. Vendar je prihaja še vedno precej v Maribor, kjer je večje število delikatesnih in drugih trgovin, ki se pečajo tudi z nakupom in prodajo divjačine; med njimi je tudi trrdka Abt, ki se bavi z izvozom ter ima moderno urejeno hladilnico. Mestna občina zahteva od oktobra 1930 pri vsakem komadu v mesto prinesene ali vpeljane divjačine oziroma kože potrdilo z navedbo lovišča ter imena njegovega lastnika ali najemnika, ki mora biti vidirano od pristojnega občinskega urada. Le za divjačino iz okrajev Maribora levi in desni breg zadostujejo kontrolni listki, ki jih je v borbi proti lovskim tatovom kot prva uvedla, ter jih vsem lovcem na svojem teritoriju izdaja mariborska podružnica SLD. Kupci morajo kupljeno divjačino prijaviti mestnemu tržnemu nadzorstvu, ki vodi o tem posebno knjigo ter ima pravico, neprijavljeno divjačino zapleniti. S tem je omogočena

¹ Podatki po g. ing. A. Šivicu v »Lovcu« 1934, str. 224/5. Ta izkaz se ne more smatrati za točnega, ker so marsikateri številke le približno navedene, mnogo plena pa je tudi zamolčanega. Gotovo so ustrelili mnogo več divjadi.

V kraljesvju ruševca pri Ribniškem jezeru na Pohorju (1500 m).
(Primer višinskega lovišča) (Foto R. Hlavaček)

kontrola na veliko, težko pa se da kontrolirati prodaja brez prekupcev na drobno, ki konsumira dober del mariborskega trga z divjačino.

V zgoraj navedenih okrajih imamo po podatkih g. ing. Šivica 186 samosvojih lovišč v površini 51.155 ha in 425 občinskih lovišč s 315.830 ha. Zakupnine za ta občinska lovišča znašajo 552.671 Din na leto, od 1'23 (Slovenjgradec) do 2'80 Din (Maribor desni breg) za 1 ha, za vse ozemlje povprečno 1'74 Din na 1 ha. Občinske blagajne dobivajo torej od lova prav lepe tisočake, prav tako pa tudi banovina in država. Saj plačajo posestniki lastnih lovišč, če jih ne dajo v najem, za vsak polni hektar 50 par banovinske davščine, zakupniki občinskih in lastnih lovišč pa 10% letne zakupnine in poleg tega še 20 par od vsakega polnega ha lovišča. Vrh tega dobiva država od vsake lovske karte vsaj 20 Din, banovina pa 200 Din (od članov SLD 120 Din). Če prištejemo še druge izdatke, ki jih ima lovec n. pr. za vožnje, puške, orožni list, municijo, pse, odškodnino za škodo, ki jo povzroča divjad na kulturah, plačo lovskim čuvajem itd., vidimo, da je lov pri nas važna panoga narodnega gospodarstva.

Dohodki od lova so za lastnika oz. najemnika v primeru z izdatki zelo skromni. Prodajne možnosti in cene so se v zadnjih letih zmanjšale, medtem so pa po zadnji licitaciji davščine narasle, drugi izdatki pa so ostali neizpremenjeni. Še vedno ni organizirana notranja trgovina z divjačino. Saj imamo v $\frac{2}{3}$ naše države regalni sistem, t. zv. »svobodni lov«, kjer je divjad skoro popolnoma uničena. In ravno v te kraje bi se dala usmeriti prodaja naše divjačine. Če pa stopi naš novi lovski zakon neokrnjen v veljavo, se bo z lahkoto organizirala tudi prodaja žive divjadi, posebno fazanov, v kraje, ki imajo doslej regalni sistem.

Največja pogibel za naše lovstvo so divji lovci. Koranine tega zla leže v zakonu o nošenju orožja, ki dopušča lovsko orožje tudi nelovcem. Na področju mariborske podružnice SLD ima okrog 8000 ljudi orožni list za lovsko orožje, dočim ima podružnica samo 900 članov. Jasno je, da se večina tega orožja

rabi za lov in da so lastniki in najemniki lovišč proti temu zlu brez moči, saj ne morejo pri ogromnih izdatkih za lov vzdrževati tolikega števila čuvajev, da bi lahko ob vsakem času kontrolirali v lovišču vsak vrh in vsako dolino. Še večja šiba pa je zankarstvo, kajti zankarja ne izda niti puška niti strel, ker dela v maski izletnika, gobarja, nabiralca drv itd. ob času, ko ve, da ni čuvaja blizu. Škodo v loviščih pa delajo tudi nedisciplinirani planinarji in izletniki, ki z divjim vpitjem plašijo divjad. Posebno poglavje so volčjaki, ki so po vojni prišli v modo in navadno tiho gonijo divjad ter jim je radi tega zelo težko priti do živega.

Večina lovcev je v mariborskem okolišu organizirana v SLD, ki ima na tem ozemlju tri podružnice: mariborsko, ptujsko in ljutomersko. Mariborska podružnica je bila osnovana 1921 za sodne okraje Maribor, Sv. Lenarta v Slov. goricah, Slov. Bistrice, Marenberg in Slovenjgradec. Danes šteje že nad 900 članov ter ima lovske odseke v Slovenjgradcu, Slov. Bistrici, Sv. Lenartu v Slov. goricah, Sv. Lovrencu na Pohorju, Prevaljah in Zgornji Kungoti. Ptujska podružnica obsega ptujski okraj. Ljutomerska podružnica je bila osnovana 1924 za okraje Mursko Soboto, Dolnjo Lendavo in Ljutomer. Sedež podružnice je bil prvotno v Murski Soboti, od 1930 pa je v Ljutomeru.

Po vsej pravici lahko trdimo, da ni v naši državi pokrajine, ki bi v tako majhnem obsegu lovcu toliko nudila kakor ravno širša mariborska okolica. Saj imajo Slovenske gorice z Dravskim poljem bogata nižinska, Boč, Pohorje in Kobansko pa odlična gorska lovišča. Po formiranju velikih občin so nastali celo taki občinski revirji, ki je v njih zastopana vsa naša divjad od jerebice pa do divjega petelina in celo gamsa. Vrednost lovišč pa še dvigajo zelo ugodne prometne zveze. V našem lovstvu leži torej ogromen kapital, ki se da še povečati, ne da bi imelo poljedelstvo škodo od tega. Mnogo pričakujemo v tem oziru od novega lovskega zakona, ki predvideva med drugim tudi za krivolovce občutne kazni. In občine, ki jim daje lov lepe dohodke, bodo naposled uvidele, da si samo škodujejo, če zavzemajo lovcu sovražno stališče in podpirajo celo elemente, ki lov uničujejo. Kadar bodo vsi ti nedostatki odstranjeni, bo vrednost naših lovišč še večja ter bodo postala privlačno sredstvo za mariborski in podravski tujski promet.

Dravsko polje nad diluvialnimi terasami. (Nižinsko lovišče pri Porezju)

(Foto Jože Kovačič)